

Stockholm den 15 november 2022

R-2022/1247

Till Justitiedepartementet

Ju2022/02173

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 20 juni 2022 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet En oavvislig ersättningsrätt? (SOU 2022:23).

Sammanfattning

Advokatsamfundet delar betänkandets huvudsakliga slutsats att det saknas skäl att införa en s.k. oavvislig ersättningsrätt för upphovsmän och utövande konstnärer i Sverige.

Advokatsamfundet delar också betänkandets övriga slutsatser avseende:

- 1) förslag till ändring i 45 § lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL), i syfte att stärka utövande konstnärers skydd när de överlåter sina rättigheter; och
- 2) förslag till ändring i förordning (2007:1111) med instruktion för Patent- och registreringsverket (PRV), i syfte att PRV ska tillhandahålla en förteckning över personer som förklarat sig villiga att medla i tvister mellan upphovsmän/utövande konstnärer och förvärvare av rättigheter.

Advokatsamfundet har ingen erinran mot lagförslaget och vill i övrigt särskilt framhålla följande.

Synpunkter

Oavvislig ersättningsrätt

Som beskrivs i betänkandet är upphovsrätten och de närstående rättigheterna centralt viktiga för svenska upphovsmän och utövande konstnärer (avsnitt 3). Dessa rättigheter har stor praktisk ekonomisk betydelse för upphovsmän och utövande konstnärer (avsnitt 4) och framväxten av digitala tjänster så som streamingtjänster har haft stor inverkan på dessa personers ekonomiska förhållanden (avsnitt 5–7).

Den s.k. oavvisliga ersättningsrätten som beskrivs i betänkandet skulle sammanfattningsvis innebära att upphovsmän och utövande konstnärer under vissa omständigheter gavs rätt att kräva ersättning direkt från användaren, t.ex. en leverantör av en streamingtjänst, oberoende av om leverantören är avtalspart till upphovsmannen eller den utövande konstnären, eller har förvärvat rättigheten i senare led. Denna oavvisliga ersättningsrätt skulle gälla oavsett vad som avtalats, skulle inte kunna avtalas bort och skulle vara föremål för obligatorisk kollektiv förvaltning.

Advokatsamfundet delar betänkandets slutsats att det finns stora oklarheter i fråga om hur en oavvislig ersättningsrätt skulle fungera i praktiken och att det är mycket svårt att bedöma vilken effekt som införandet av en sådan rätt skulle få för svenska upphovsmän, utövande konstnärer och för relevanta marknader (bedömningen i avsnitt 8.4 i betänkandet).

Advokatsamfundet delar därför betänkandets slutsats att det åtminstone för närvarande inte finns tillräckliga skäl för att införa ett sådant system i Sverige. Advokatsamfundet noterar dock att system med rättigheter som påminner om denna oavvisliga ersättningsrätt nyligen antagits i andra länder, såsom t.ex. i Belgien. Det kan därför finnas anledning att återkomma till frågan om oavvislig ersättningsrätt om sådana nationella lagstiftningsinitiativ med tiden skulle visa sig vara särskilt väl lämpade för att uppnå de mål som identifierats i betänkandet.

Frågan om en medlarförteckning och information om medling hos PRV

Enligt betänkandet ska PRV genom en ny förordningsbestämmelse ges i uppdrag att tillhandahålla en förteckning över personer som kan tänka sig att ställa upp som medlare i tvister på det upphovsrättsliga området (en typ av medling som ligger utanför ramen för lagen [2017:322] om medling i vissa upphovsrättstvister). En sådan

förteckning skulle enligt betänkandet göra det enklare för parterna i en sådan tvist att få tillgång till medlare med särskild kompetens (s. 198). PRV åläggs även att ta fram och på lämpligt sätt tillgängliggöra information om medlingsinstitutet och hur det kan användas i upphovsrättsliga tvister (s. 199).

Advokatsamfundet noterar att betänkandet valt att inte införa några bestämmelser om auktorisation av medlare, inte fastställer några utbildningskrav för dessa, inte föreslår något system för tillsyn och inte reglerar sekretess- eller jävsfrågor i medlarverksamheten. Betänkandet innehåller heller ingen genomgång av i vilken utsträckning medling idag används för att lösa upphovsrättsliga konflikter i Sverige.

Advokatsamfundet anser att dessa omständigheter och särskilt avsaknaden av vägledning i sekretess- och jävsfrågor innebär en inte obetydlig rättssäkerhetsrisk för parter som i framtiden kan komma att använda medlarinstitutet i upphovsrättsfrågor. Betänkandets förslag att lösa dessa rättssäkerhetsrisker genom att medlaren i förteckningen hos PRV helt enkelt listar sina kvalifikationer och egna kommersiella intressen är otillräckliga för att lösa problemet. Det hade varit önskvärt med tydligare styrning i dessa frågor. I avsaknad av sådan styrning kommer stort ansvar läggas på PRV. Advokatsamfundet vill i detta sammanhang särskilt nämna att PRV i frågor om jäv och sekretess med fördel kan finna ledning i de regler Advokatsamfundet antagit och som reglerar advokatverksamhet. Advokatsamfundet anser att, om dessa rättssäkerhetsfrågor inte beaktas, risken i förlängningen är stor att systemet med frivillig medling på upphovsrättsområdet inte får något brett genomslag på marknaden och att initiativet därför inte får de effekter som eftersträvas.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander